Дәүләт автоном һөнәри белем бирүче
"Мамадыш политехник көллияте" мәгариф учреждениесе
(ДАҺБУ "Мамадыш ПК»)

РАСЛЫЙМ
ТУ буенча директор урынбасары
_________ Фәйзреева В.В.
«31» август 2021 ел

Белгечлек төре: (ППКРС) 15.01.05. – кул белән һәм өлешчә механикалаштырылган эретеп ябыштыручы (өслек)

ОУД. 12. ТУГАН ТЕЛ

УКЫТУ ФӘНЕНЕҢ ЭШ ПРОГРАММАСЫ

2021 ел

Укыту фәненең эш программасы: «Эшче кадрлар әзерләү өлкәсендә дәүләт сәясәтенең департаменты тарафыннан тәкъдим ителгән төп гомуми белем бирү стандартлары таләпләрен исәпкә алып, төп гомуми белем базасында урта һөнәри белем бирү уку программаларын үзләштерү чикләрендә урта гомуми белем алуны оештыру буенча тәкъдимнәр» нигезендә төзелгән һәм өстәмә һөнәри белем бирү министрлыгының һәм фән Россия Федерациясе, Департамент директоры хаты Н.М. Золотаревага 2015 елның 17 мартындагы 06-259 номерлы; «Мәгариф үсеше федераль институты» федераль дәүләт автоном учреждениесе тарафыннан тәкъдим ителгән «Гомуми белем бирү укыту дисциплинасының якынча программасы» (2015 елның 21 июлендәге 3 нче беркетмә) нигезендә төзелгән:

Цикллы методик комиссия утырышында
фикер алышынды һәм хупланды
гомумгуманитар һәм
социаль-икътисадый
дисциплиналар циклы
ПЦК исеме

Эшкәртүче:
_________/ А.Д. Әхмәтшина
имза, инициаллар фамилиясе

Протокол №1

«27» август 2021 ел

Зав. ПЦК_________/ Л.В. Ямалиева
имза, инициаллар фамилия

Эчтәлек

Уку фәненең эш программасы паспорты..4

Уку фәненең һәм уку эшләренең күләме...7

Уку фәненең эчтәлеге...8

Уку фәнен тормышка ашыру шартлары..16

Уку фәнен үзләштерүне тикшерү һәм бәяләү...17

Уку фәненең эш программасы паспорты:

Туган тел фәне

Белгечлек төре: 15.01.05. – кул белән һәм өлешчә механикалаштырылган эретеп ябыштыручы (өслек) (ППКРС)

Фән төзелеше:

Һөнәри белем бирүче “Мамадыш политехник көллияте” дәүләт автономияле мәгариф учреждениесендә татар теле һәм әдәбиятын укыту программасы 3 бүлектән тора: эш программасының паспорты, төп эчтәлек, укучыларның әзерлек дәрәҗәсенә таләпләр.

Фәннең гомуми характеристикасы:

Программа Татарстан республикасында һөнәр көллиятендә тулы булмаган урта мәктәп белемле татар балаларына татар телен укыту өчен төзелде. Көллияттә татар теленә гуманитар предметлар рәтеннән беренче дәрәҗәдәге әһәмият бирелә, ул ана телендә укытыла торган башка фәннәрне өйрәнү теле дә, укучыларның рухи дөньясын, әхлагын формалаштыруда әһәмиятле чара да. Ана теле ярдәмендә укучылар буыннар тәҗрибәсе белән тупланган мәдәният һәм сәнгать кыйммәтләре белән таныша, алардагы уңай сыйфатларны үзләштерә, укучыда туган җиренә мәхәббәт хисе тәрбияләнә.

Тел дәресләрендә, сүз сәнгате буларак, җөмләләрне аңлау һәм кабул итү дәрәҗәсе камилләшә. Татар теле дәресләрендә рус телен, чит ил телләрен өйрәнүгә дә нигез салына. Татар теле дәресләрендә танып белү, фикерләү сәләтен үстерүгә зур игътибар бирелә. Укучыларның акыл һәм иҗади сәләтләрен үстерү тәэмин ителә, хәтерләре һәм күзаллау дәрәҗәсе яхшыра, гомуми караш даирәсе үстерелә, мөстәкыйль уку эшчәнлеге күнекмәләре формалаша. Төрле белемнәрне үзләштерү һәм саклау формасы буларак, татар теле көллияттә укытыла торган башка предметлар белән тыгыз бәйләнештә тора һәм аларны үзләштерү сыйфатына уңай тәэсир итә.

Эретеп ябыштыручылар матур һәм дөрес итеп ике телдә сөйләшә белүләре эретеп ябыштыру эше атамаларын белергә, кешеләр белән аралашканда бик кирәк.

Фәннең максаты һәм бурычлары:

Дәресләрдә бирелә торган белем, осталык һәм күнекмәләрнең күләме җәмгыятебезнең иҗтимагый функцияләренә туры китереп билгеләнә. Төп идеясе - укытуның фәнни һәм гамәли нигездә оештырылуы, телне тирәнтен белү, туган тел ярдәмендә үзара иркен аңлашу, уй-фикерләреңне һәм хис – тойгыларыңны дөрес һәм төгәл итеп белдер укучыларның сүзлек байлыгын арттыру, сөйләм һәм язма телен үстерү белән беррәттән, рухи дөньясын баету, реаль чынбарлыкка дөрес караш формалаштыру, тормыш вакыйгаларына хәбәрдарлыгын тәэмин итү; татар теленнән алынган теоретик материалны (тел системасын) аңлап үзләштерүне һәм тел фәнен яхшы белүне тәэмин итү; гамәли тел материалларын хәтердә калдырып һәм тәрбияви максатны күздә тоткан хәлдә, әдәбият дәресләре программасында бирелгән текстларны анализлый белү, изложение һәм сочинениеләрне логик фикерләп, телдәге сурәтләү чараларын дөрес һәм урынлы кулланып, грамоталы итеп һәм дөрес каллиграфия белән яза белүләренә ирешү, идея дәрәҗәсенең югары булуын тәэмин итү, текст өстендә эшләү күнекмәләрен камилләштерү, үзеңнең һәм иптәшләреңнең кылган гамәлләренә дөрес бәя бирү, информация чыганакларыннан кирәкле мәгълүматларны таба һәм куллана белергә өйрәтү;укучыларда дәреслек һәм өстәмә әдәбияттан (әдәби әсәрләре, фәнни чыганаклар, төрле сүзлекләр, вакытлы матбугат) дөрес файдалану күнекмәләрен үстерү, план, тезис, конспектлар төзү, эш кәгазьләрен (деловые бумаги) дөрес һәм грамоталы язарга өйрәтү; бәйләнешле сөйләм культурасын үстерү өчен, укучыларда укыганны һәм сөйләгәнне кабул итү, сөйләмнән урынлы файдалану осталыгын (уку,язу,сөйләү,тыңлау, аңлау, сөйләшү, аралашу, диалогик һәм монологик сөйләм) иҗади эш башкару күнекмәләрен формалаштыру һәм үстерү.

Белем дәрәҗәсенә таләпләр:

Укучылар үзләштерергә тиешле белем – күнекмәләре:

1. Фонетика, лексика тармаклары турында, сузыкларга һәм тартыкларга хас орфоэпик һәм орфографик нормаларны белү, аваз үзгәрешләренә аңлатма бирә белү

2. Татар теленең сүзлек составын белү. Лексикография буенча тулы мәгълүмат бирә белү.

3. Сүз төзелеше, сүз ясалышы, кушымчалар турындагы белемнәрне ныгыту.

4. Сүз төркемнәре. Синтаксис буенча тулы мәгълумат алу.

5. Язу тарихын тирән белү.

6. Язучыларның тормыш юлы һәм иҗаты белән кызыксыну.

Сөйләм эшчәнлегенә таләпләр:

1. Орфография, орфоэпия нормаларын үзләштерү, фонетик анализ ясый белү.

2. Төрле сүзлекләрдән файдалану күнекмәләрен булдыру.

3. Сөйләмдә сүз төркемнәреннән дөрес һәм урынлы файдалану, төгәл итеп анализлау

4. Сүзләргә фонетик, морфологик, синтаксик анализ ясый белү күнекмәләрен булдыру, анализ үрнәкләрен камил белү.

5. Сүз ясалышын, төзелешен, сүзтезмәләрне тикшерү үрнәкләрен камил белү.

6. Орфографик принциплар һәм аларның нормаларын белү.

7. Стилистика һәм сөйләм культурасы нормаларын төгәл белү.

8. Пунктуация кагыйдәләреннән дөрес файдалану.

9. Сөйләм эшчәнлеге буенча тулы мәгълүматлы булу.

10. Язучыларның әсәрләрен белү, әсәрләр ярдәмендә тормыш тәҗрибәсен туплау.

11. Якташлар иҗаты белән кызыксыну.

12. Матур әдәбият әсәрләрен укып – сөйләм дәрәҗәсен арттыру.

Фәнне үзләштерү өчен сәгатьләр саны:
Максималь уку йөкләнеше: **162** сәгать;
Мәҗбүри аудитор уку йөкләнеше (теор.): **108** сәгать;
Консультацияләр – 0 сәгать;
Укучыларның мөстәкыйль эше: **54** сәгать.
Шул исәптән: промежуточная аттестация (дифференцированный зачет) – 1 сәгать

2.Уку фәненең һәм уку эшләренең күләме

ППКРС 15.01.05. – кул белән һәм өлешчә механикалаштырылган эретеп ябыштыручы (өслек)

Уку эшенең төре	**Сәгатьләр күләме**
Максималь уку йөкләнеше (барсы)	**162**
Мәҗбүри аудитор уку йөкләнеше (теор.):	108
Шул исәптән :	
Лаборатор эшләр	0
Практик дәресләр	0
Контроль эшләр	6
Курс эше (проект)	0
Укучыларның үзлектән эше (барсы)	54
Промежуточная аттестация (дифференцированный зачет)	1

Уку программасынның эчтәлеге

Бүлекләр һәм темалар исемлеге	Укыту материалының эчтәлеге, практик эш, укучыларның үзлектән эше	Үткәрелгән вакыты (сәг.)	Үзләш. дәрәҗәсе
1	2	3	4
1нче бүлек	**Тел – аралашу чарасы, иҗтимагый һәм сәяси күренеш**	**10**	
	1 Тел гыйлеме турында төшенчә. Тел гыйлеменә өйрәтә торган фәннәр. 2 Телнең төп функцияләре 3 Дөнядагы телләр, аларны төркемләү 4 Дөньядагы телләр арасында татар теленең тоткан урыны 5 Телдән сөйләм 6 Язма сөйләм 7 Практик эш: күнегүләр эшләү	7	1 2
	8 Тикшерү эше: Кереш тикшерүе. №1 Диктант	1	
	Укучыларның үзлектән эше: Тел - аңлашу,аралашу чарасы,иҗтимагый,сәяси күренеш .Татарлар яши торган төбәкләр.	2	
2 бүлек	**Фонетика.**	**9**	
	9 Хаталар өстендә эш. Авазлар һәм хәрефләр. 10 Тартык һәм сузык авазлар. 11 Аваз үзгәрешләре 12 Сингармонизм законы 13 Графика, орфография 14 Сүзләргә фонетик- график анализ ясау тәртибе **Укучыларның үзлектән эше:** Сузыклар һәм тартыклар	6	1 2

	ассимиляциясе. Рәт гармониясе. Орфография,орфоэпия бүлеге буенча күнегүләр эшләү	3	
3нче бүлек	**Лексика**	**10**	
	15 Синонимнар,антонимнар. 16 Күп мәгънәле сүзләр.Фразеология. 17 Татар теленең сүзлек составы. Омонимнар.	3	1 3 2
	18 Диктант.	1	
	19 Хаталар өстендә эш. Этимология турында төшенчә. Калькалар 20 Лексикография	2	
	21 "Лексикология" бүлеге буенча контроль эш.	1	
	Укучыларның үзлектән эше: Охшаш яңгырашлы сүзләр. Искергән сүзләр,тарихи һәм яңа сүзләр.Диалекталь сүзләр**.**	3	
4 нче бүлек	**Морфология**		
	Исем	**8**	
	22 Исемнәрнең берлек һәм күплек саны. Исемнәрнең килеш белән төрләнеше. 23 Исемнәрнең тартым белән төрләнеше.Ялгызлык, уртак- лык исемнәр. 24 Исем сүз төркеменә морфологик анализ **Укучыларның үзлектән эше**: Исемнәрнең ясалышы ягыннан төрләре. Исемнәрдә иркәләү һәм кечерәйтү кушымчалары.Исемнәрнең килеш белән төрләнүе.	3 5	1 2
	Сыйфат	**2**	2

	25 Сыйфатларның ясалышы . Сыйфат дәрәҗәләре. 26 Исемләшкән сыйфатлар. Сыйфат сүз төркеменә морфологик анализ.	2	2
	Сан	**4**	
	27 Саннарның ясалышы. Сан төркемчәләре. 28 Сан сүз төркеменә морфологик анализ. **Укучыларның үзлектән эше:** Санның грамматик билгеләре.Саннарның дөрес язылышы.	2 2	2
	Алмашлык	**4**	
	29 Алмашлыклар. **30** Алмашлык сүз төркеменә морфологик анализ.	2	
	Укучыларның үзлектән эше: Юклык алмашлыклары. Алмашлыкларда басым.	2	1
			3
	Фигыль	**26**	2
	31 Затланышлы фигыльләр 32 Затланышсыз фигыльләр 33 Фигыль төркемчәләре, юнәлешләре 34 Фигыльләрдә зат-сан категориясе 35 Фигыльләрдә заман категориясе. Контроль эш. 36 Фигыль дәрәҗәләре 37 Фигыльләргә морфологик анализ ясау.	7	2 3
	38 – 39 Изложение	2	
	Укучыларның үзлектән эше: Аналитик фигыльләр. Ярдәмче фигыльләр.Фигыль формаларында басым.Татар газетасына күзәтү	17	

	ясарга.Күптән үткән заман.Казан шәһәре турында язарга.Музейга баруыгыз турында язарга.Фигыльләрдә инкар итү категориясе. Фигыльләрнең төрләнми торган формалары.Хәл фигыль. Фигыльләрдә мәгънәви төркемчәләр.		
	Рәвеш	**5**	
	40 Рәвеш. Рәвеш төркемчәләре. 41 Рәвеш сүз төркеменә морфологик анализ ясау	2	
	42 “Сүз төркемнәре” темасына контроль эш. Тестлар.	1	
	Укучыларның үзлектән эше: Сыйфат һәм рәвешләрне аеру.Рәвеш һәм сыйфатларның ясалышы	2	
5 нче бүлек	**Синтаксис**		
	Җөмләдә сүзләр бәйләнеше	**8**	
	Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар. Ияртүле бәйләнешне белдерүче чаралар. Сүзтезмә һәм тезмә сүз.	**3**	1
	43 Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар. 44 Ияртүле бәйләнешне белдерүче чаралар. 45 Сүзтезмә һәм тезмә сүз.	3	3
	Укучыларның үзлектән эше:Бәйлекләрнең җөмләләрдә дөрес язылышы	1	
	46 Биремле диктант. **Укучыларның үзлектән эше:** Аналитик фигыльләр кулланып үзеңнең һөнәрең белән бәйләп текст төзергә.Бер әсәрдән өзек күчереп язарга	1	

	һәм аналитик фигыльләрнең төркемнәрен билгеләргә.	3	
7 нче бүлек	**Гади жөмлә**	**18**	
	47 Хаталар өстендә эш. Җөмлә. 48 Җөмләнең баш кисәкләре. Ия. 49 Җөмләнең баш кисәкләре.Хәбәр. 50 Ия белән хәбәрнең ярашуы. 51 Ия белән хәбәр арасында сызык кую очраклары. **Укучыларның үзлектән эше:** Татар һәм рус телләрендә сүзләр	5	1 2
	бәйләнешендәге уртак һәм аермалы яклар. Татар әдәби теленең функциональ стильләре.Сүзтезмәләрнең синонимлыгы Җыйнак һәм җәенке җөмләләр.Раслау һәм инкяр җөмләләр.Сүз җөмләләр. Җөмләдә тыныш билгеләре.Татар һәм рус җөмләләрендә сүз тәртибе.	13	
8 нче бүлек	**Җөмләнең иярчен кисәкләре**	**9**	

	52 Җөмләнең ияртчен кисәкләре-аергыч 53 Җөмләнең ияртчен кисәкләре-тәмамлыклар 54 Җөмләнең ияртчен кисәкләре-вакыт,урын хәлләре 55 Җөмләнең ияртчен кисәкләре-сәбәп хәле 56 Җөмләнең ияртчен кисәкләре-максат хәле 57 Җөмләнең ияртчен кисәкләре- рәвеш хәле 58 Җөмләнең ияртчен кисәкләре-күләм хәле 59 Җөмләнең ияртчен кисәкләре-шарт хәле 60 Җөмләнең ияртчен кисәкләре-кире хәл	9	1 2
9 нчы бүлек	**Гади җөмлә төрләре.**	**14**	1 2
	61 Гади җөмлә төрләре. Җыйнак һәм җәенке җөмләләр. 62 Тулы һәм ким җөмләләр. 63 Раслау һәм инкяр җөмләләр. 64 Гади һәм кушма җөмләләр. 65 Ике составлы һәм бер составлы җөмләләр 66 Бер составлы җөмләләр 67 Бер составлы исем җөмләләр 68 Бер составлы фигыль җөмләләр 69 Сүз җөмләләр 70 Атау җөмләләргә охшаш төзелмәләр 71 Бер составлы җөмлә белән ике составлы җөмлә. 72 Бер составлы җөмләләрнең үзара синонимлыгы. 73 Татар һәм рус телләрендә бер составлы җөмләләр.	13	

	74 “Гади җөмлә төрләре” темасы буенча контроль эш.	1	
10 нчы бүлек	**Җөмләдә сүз тәртибе**	**6**	
	75 Җөмләдә сүз тәртибе. Сүзләрнең кире тәртибе. 76 Җөмлә кисәкләренең кире тәртибе. 77 Җөмләнең актуаль кисәкләргә бүленеше һәм сүз тәртибе. 78 Җөмләдә сүз тәртибе һәм логик басым. 79 Татар һәм рус җөмләләрендә сүз тәртибе. **80 “Җөмләдә сүз тәртибе” темасы буенча тест**	5 1	1 2 2
11 нче бүлек	**Кушма җөмлә.**	**25**	
	81 Кушма җөмлә. Тезмә кушма җөмләләр. 82 Теркәгечсез тезмә кушма җөмләдә лексик берәмлекләр. 83 Теркәгечле тезмә кушма җөмлә. 84 Тезмә кушма җөмләдә тыныш билгеләре. 85 Иярченле кушма җөмләләрнең төзелеше. 86 – 87 Синтетик һәм аналитик төзелмәләрнең үзенчәлекләре 88 -89 Мөнәсәбәтле сүзләрнең үзенчәлекләре 90 - 91 Ияртүче теркәгечләрнең төп үзенчәлекләре. 92 Теркәгеч сүзләрнең үзенчәлекләре. 93 – 94 Иярчен җөмләләрнең мәгънә ягыннан төрләре. Иярчен ия һәм хәбәр җөмлә. 95 Иярчен аергыч һәм тәмамлык 96 Иярчен аныклагыч җөмләләр. 97 Кушма җөмләләрнең синонимилыгы	**23**	3 2

	98 Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре 99 Синтетик иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре 100 Аналитик иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре **101 Контроль эш** 102 Катлаулы кушма җөмләләр. Күп тезмәле кушма җөмләләрнең төрләре. 103 Күп иярченле катлаулы кушма җөмләләр. 104 Туры һәм кыек сөйләм **105 Кушма җөмләләр темасы буенча конроль эш.**	**1** **1**	
12 нче бүлек	**Текст төзелеше**	**3**	
	106 Текст төзелеше 107 Текст төзелеше буенча тест	**3**	2
108	**Дифференцированный зачет**	**1**	
Барлыгы: 162 с.			

4. Уку фәнен тормышка ашыру шартлары

4.1. Минималь материаль – техник тәэмин ителешкә таләпләр

Фән программасы тормышка ашыру кабинет булуны таләп итә: туган тел кабинеты.

Уку кабинетының җаһазлары: язу тактасы, кием шкафы, китап шкафы, өстәл (укучылар өчен), өстәл (укытучылар өчен), урындыклар.

Укыту кабинетының җиһазы:

- утырту урыннары - укучылар саны буенча;
- укытучының эш урыны;
- укыту-күргәзмә әсбаплар комплекты.

Белем бирүнең техник чаралары:

- Интерактив комплект (Инв. № 222101045615);
- Портатив ПЭВМ RAYbook Bi1010 ICL (Инв. № 222101045648).

Кулланылган әдәбият

Студентлар өчен:

1. Татар теле: рус телендә урта гомуми белем бирү оешмалары өчен уку әсбабы (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен) 10 нчы с-ф. - Р.К. Сәгъдиева. - Казан: “Мәгариф – Вакыт” нәшр., 2017. - 247 б.

2. Татар теле: рус телендә урта гомуми белем бирү оешмалары өчен уку әсбабы (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен) 11 нчы с-ф. - Р.К. Сәгъдиева. - Казан: “Мәгариф – Вакыт” нәшр., 2017. - 286 б.

Фәнне үзләштерүнең нәтиҗәсен тикшерү һәм бәяләү

Укыту нәтиҗәсе (белергә, эшләргә тиеш)	**Уку нәтиҗәләрен тикшерү һәм бәяләү формалары һәм алымнары**
Укучыларның үзләштерергә тиешле белем – күнекмәләре: 1. Фонетика, лексика тармаклары турында, сузыкларга һәм тартыкларга хас орфоэпик һәм орфографик нормаларны белү, аваз үзгәрешләренә аңлатма бирә белү. 2. Татар теленең сүзлек составын белү. Лексикография буенча тулы мәгълүмат бирә белү. 3. Сүз төзелеше, сүз ясалышы, кушымчалар турындагы белемнәрне ныгыту. 4. Сүз төркемнәре. Синтаксис буенча тулы мәгълүмат алу. 5. Язу тарихын тирән белү. **Сөйләм эшчәнлегенә таләпләр:** 1. Орфография, орфоэпия нормаларын үзләштерү, фонетик анализ ясый белү. 2. Төрле сүзлекләрдән файдалану күнекмәләрен булдыру. 3. Сөйләмдә сүз төркемнәреннән дөрес һәм урынлы файдалану, төгәл итеп анализлау 4. Сүзләргә фонетик, морфологик, синтаксик анализ ясый белү күнекмәләрен булдыру, анализ үрнәкләрен камил белү. 5. Сүз ясалышын, төзелешен, сүзтезмәләрне тикшерү үрнәкләрен камил белү. 6. Орфографик прициплар һәм аларның нормаларын белү. 7. Стилистика һәм сөйләм культурасы нормаларын төгәл белү. 8. Пунктуация кагыйдәләреннән дөрес файдалану. 9. Сөйләм эшчәнлеге буенча тулы мәгълүматлы булу.	Изложение; диктант; тестлар; реферат; сорауларга җавап бирү; күнегүләр эшләү; конспектлар төзү.